

OC SAFE
FROM THE
START

کتاب راهنمای والدین

راهنمای رشد سالم مغزی
فرزند خردسال شما

Funded by the County of Orange
Health Care Agency, Behavioral Health
Services, Prevention and Intervention
Division, Mental Health Services Act
/Prop. 63

WELLNESS • RECOVERY • RESILIENCE

والدین/سرپرستان گرامی،

فرزند خردسال شما دنیایی از شگفتی در ذهن خود دارد و سفر خود را با پرسش های فراوانی شروع می کند. این کتاب راهنما درباره امید است. این کتاب به پرسش های شما پاسخ داده و کمک تان خواهد کرد بهترین والدینی باشید که می توانید باشید. با همکاری هم می توانید پیشرفت کنید. هر مرحله چالش ها و یافته های خاص خود را دارد و فرصتی هایی برای رشد شخصی در آنها نهفته است. بیایید با هم سفر زندگی را شروع کنیم!

این کتاب راهنما متعلق است به:

نویسندگان:

Rose Hedegard, MPA

Mary Frances Marlin, MSN, RN, PHN

فهرست مطالب

4	رشد مغزی
6	رشد اوایل دوران کودکی
8	مدیریت خشم
10	کنترل بر خود
12	برقراری ارتباط
14	تعیین مرزها
16	پیامی برای والدین
17	منابع
18	وب سایت های پیشنهادی

رشد مغزی فرزند خردسال شما . . . دوره خردسالی از بدو تولد تا 5 سالگی می باشد.

هیچ دوره ای به اندازه چند ماه اول زندگی با این حجم گسترده تغییر و تحولات همراه نیست. به همین خاطر است که این کتاب راهنما را نوشته ایم. تمام والدین باید با مراحل رشد مغز و بدن فرزند خردسال خود آشنا باشند (جدول صفحه بعد را ملاحظه کنید). شگفتی های مغز در این کتاب توضیح داده می شود. هر ساعت رشد جدیدی صورت می گیرد، ارتباط های جدید برقرار می شوند و الگویی هایی شکل می گیرند که بازتاب دهنده تجربیات فرزند خردسال شما از محیط اطراف او هستند.

مغز فرزند خردسال شما در بدو تولد از رشد کافی برخوردار نیست. برای اینکه رشد یابد به تجربه نیاز دارد. مغز از هر تجربه ای که فرزند خردسال شما پشت سر می گذارد یک نقشه و طرح ذخیره می کند. فرزند خردسال شما از طریق دیدن، شنیدن، لمس و بازی کردن از این تجربیات می آموزد.

تجرباتی که در این دوره آسیب پذیر ابتدایی داریم در شکل دادن توانایی برقراری ارتباطات نزدیک و ارتباطات سالم احساسی نقش بسیار حیاتی دارند (Perry، 2001).

مغز فرزند خردسال شما درست مانند یک اسفنج است. هرچه کودک کم سن و سال تر باشد، توانایی جذب اطلاعات بیشتری دارد.

فرزند خردسال در حال رشد شما برای رشد سالم مغز خود نیاز به تجربیات مثبت، تکرار شونده و قابل پیش بینی دارد. مغز فرزند خردسال شما وقتی در محیطی آرام باشد رشد خوبی خواهد داشت. شما می توانید آن محیط آرام را برای فرزند خردسال خود فراهم کنید.

اگر فرزند خردسال شما هراس را تجربه کند یا در معرض خشونت های خانگی قرار گیرد، تاثیرات منفی بر رشد مغزی او بجا خواهد ماند.

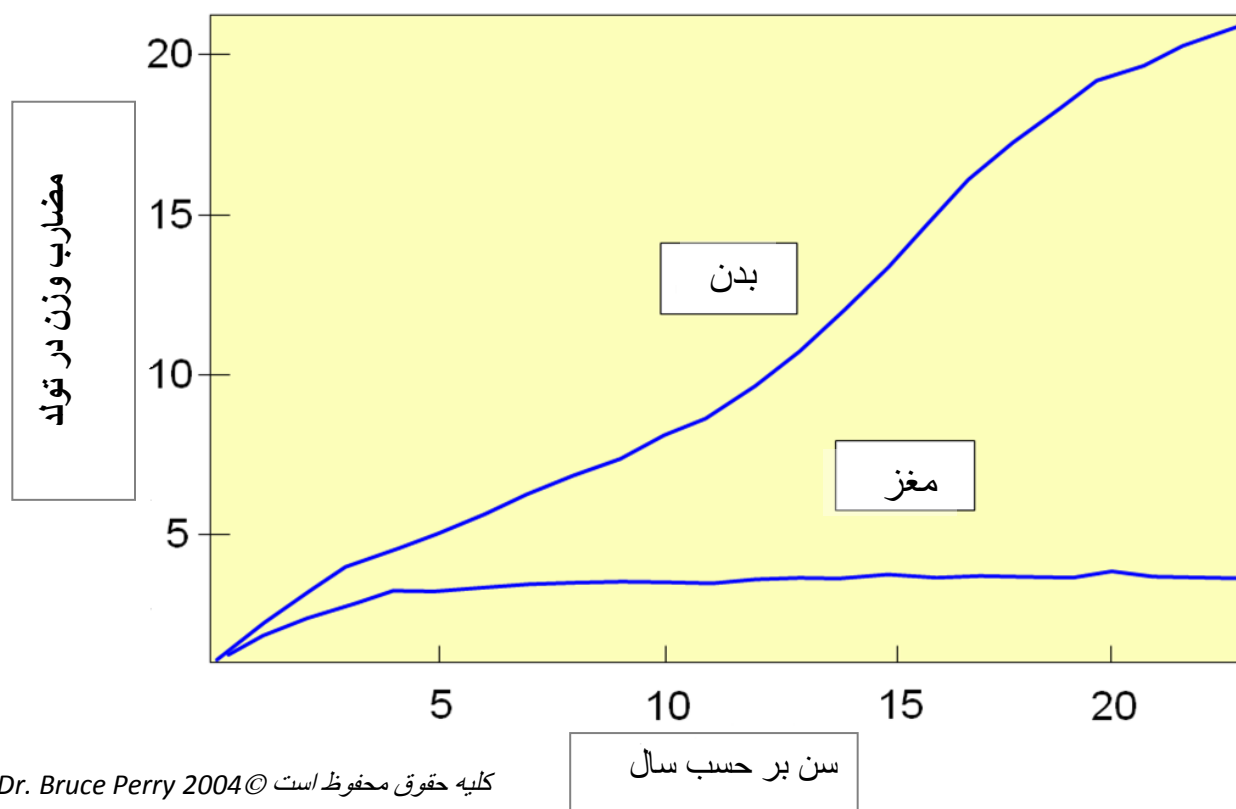
اگر کودک مرتب در معرض خشونت قرار گیرد، مغز او بطور طبیعی رشد نخواهد کرد. این پیام یکی از مهم ترین پیام های این کتاب راهنما است.

"در سه سال ابتدای زندگی، مغز انسان به 90 درصد اندازه مغز یک بزرگسال می رسد و اکثر سامانه ها و زیرساخت هایی که مسئول کلیه عملکردهای احساسی، رفتاری، اجتماعی و فیزیولوژیک آن در تمام بقیه عمر هستند را پایه ریزی می نماید."

دکتر Bruce Perry

نمودار رشد مغزی در مقابل رشد بدنی

کلیه حقوق محفوظ است © Dr. Bruce Perry 2004

این نمودار نشان می دهد که چگونه بدن های ما با حرکت به سمت بلوغ و بزرگسالی رشد می کنند. همچنین به ما نشان می دهد که سرعت رشد مغزی در سن پنج سالگی چگونه از شتاب می افتد. به همین دلیل است که پنج سال اول عمر یک کودک خردسال از چنین اهمیت فراوانی برای رشد سالم مغزی او برخوردارند. شما مهمترین شخص در زندگی فرزند خردسال خود در این پنج سال ابتدای عمر او هستید. شما می توانید به او کمک کنید تا رشد مغزی سالمی در این سال های مهم داشته باشد.

اگر کودک خردسال شاهد خشونت باشد چه خواهد شد؟ حال که اطلاعات بیشتری درباره رشد مغزی در دوره خردسالی دارید، کدام دو کار را می توانید برای بهتر کردن محیط خانگی فرزند خردسال خود انجام دهید؟

1. _____

2. _____

رشد اوایل دوران کودکی

وابستگی و تعلق چیست؟

وابستگی و تعلق به پیوند ویژه میان دو نفر گفته می شود.

در بیشتر موارد رفتارهای مادر احساس لذت، آرامش و قوت به نوزاد می بخشد و رفتارهای نوزاد احساس رضایت مادر را در پی دارد. این حلقه کنش مثبت دوطرفه است که وابستگی و تعلق را ایجاد می کند (Perry، 2001).

تشکیل پیوند چیست؟

تشکیل پیوند به فرایند شکل گرفتن این وابستگی و تعلق احساسی میان شما و فرزند شما اطلاق می شود. هر ارتباط مثبت میان کودک، محیط اطراف و شما به آموزه های جدیدی می انجامد. تماس نزدیک پوست بدن توصیه می شود چون که آرامش بخش است و به تشکیل پیوند میان شما و فرزند خردسال تان کمک می کند.

فرزند خردسال خود را لمس کنید. کودکان خردسال از طریق لمس کردن می آموزند. تماس های آرامش بخش احساس ایمنی و امنیت به آنها می دهد.

فوراً به گریه های فرزند خردسال خود واکنش نشان دهید. شما نمی توانید فرزند خردسال خود را لوس کنید.

هنگام غذا دادن به فرزند خردسال خود او را در بغل بگیرید. شیشه او را به جایی تکیه ندهید.

برای فرزند خردسال خود آواز بخوانید و یا آهنگ های آرامش بخش برای او پخش کنید. لازم نیست خواننده خوبی باشید.

مراقبت و محبت مسئولانه:

محبت و علاقه مندی گروهی زمان شکل می گیرد که تمام کودکان، مراقبت کنندگان و والدین، روابطی عمیق، معنادار و رضایت بخش ایجاد کنند که هم از خانواده و هم از رشد کامل کودکان پشتیبانی می کند (Torres، Lally، 2003، Phelps).

هرگونه محبت و مراقبت از کودکان باید با روند امور در خانه هماهنگ بوده و شکل و سبکی را که برای کودک آشناسنت دنبال کند.

شیوه های تشکیل پیوند با کودکان خردسال:

- به چشمان آنها نگاه کنید
- آنها را بغل کنید
- آنها را با حرکت های نوسانی تکان دهید
- برای آنها آواز بخوانید
- به آنها غذا بدهید
- آنها را ببوسید

غوطه وری در حواس

لمس
طعم
بو
صدا
حرکت

"کودکانی که کنترل خوبی بر خود دارند و خود را به خوبی آرام می کنند، زیاد گریه نمی کنند. . . آنها کودکانی هستند که در دوره ابتدایی زندگی خود از مراقبت ها و محبت های بی شائبه بهره برده اند." دکتر Bruce Perry

به خاطر داشته باشید . . .

احساس ایمنی و امنیت داشتن به رشد طبیعی و سالم مغز فرزند خردسال شما کمک می کند.

اگر فرزند خردسال من توجه کافی دریافت نکرده باشد چه خواهد شد؟ دو راه توجه کردن بیشتر به کودکان خردسال کدامند؟

_____ .1

_____ .2

مدیریت خشم

پیش از اینکه به بررسی شیوه های کنترل خشم و خشونت بپردازیم، باید بدانیم که: خشم و خشونت دو چیز متفاوت هستند.

خشونت معمولاً تلاشی است برای آزار رساندن به یک نفر یا تخریب کردن اموال آنها.

خشم یک واکنش احساسی است و زمانی رخ می دهد که شخص مستأصل یا رنجیده باشد.

اگر کودکان خردسال پرخاشگر شده و خشونت ورزی کنند، دوست پیدا کردن و برقراری روابط اجتماعی برای آنها دشوارتر خواهد شد.

با یادگیری خصلت قاطعیت و همکاری و تعامل با دیگران می توان خشم را بنحو موثری کنترل کرد. کودکان کم سن تر برای اینکه بدانند چطور باید احساس خشم خود را کنترل کنند به کمک های بیشتری از جانب شما نیاز خواهند داشت.

اگر کودکان خردسال با بزرگسالانی حشر و نشر داشته باشند که خشم خود را خوب کنترل نمی کنند، آنها نیز خشم خود را خوب کنترل نخواهند کرد. مهارت های کنترل خشم آموختنی هستند. این یک پیام مهم دیگر است.

خشونت و خشم می توانند:

- یک مکانیسم دفاعی برای دوری جستن از احساسات دردناک،
- ناشی از شکست،
- ضعف عزت نفس،
- احساس انزوا یا تنهایی، یا
- اضطراب در شرایطی باشند که فرزند خردسال شما بر آنها کنترلی ندارد.

هرگاه فرزند خردسال شما مستأصل یا عصبانی می شود مداخله کنید. او را هدایت کنید تا این برهه را بگذراند. رفتار مناسب را الگوسازی کرده یا با نقش آفرینی به او نشان دهید. اگر فرزند خردسال شما خیلی ناراحت است، توجه او را به کار دیگری جلب کنید تا آرام شود.

آموزش و توضیح دادن. این کار با نقش آفرینی، بحث و گفتگو یا خواندن یک کتاب کودکان درباره عصبانیت امکان پذیر می باشد.

آیا عوامل پنهانی وجود دارند؟ آیا فرزند خردسال شما گرسنه، خسته، یا بیمار است، حسادت می ورزد، مستأصل، بی حوصله یا هراسان است؟ اگر هر یک از این احساسات را مشاهده کردید، همراه توضیحاتی که درباره رفتارهای خستونت آمیز می دهید به آنها نیز پردازید.

بر تنبیه کردن تاکید نکنید. اگر فرزند خردسال شما عصبانی یا مستأصل باشد تنبیه کردن اثری نخواهد داشت. با تنبیه کردن کودکان نمی توان رفتارهای درست را به آنها آموزش داد.

سعی کنید شیوه نگرش خود به وضعیت های دشوار را تغییر دهید. بجای اینکه آنها را رویدادهایی تنش زا بدانید، می توانید آنها را به فرصت های یادگیری تبدیل کنید.

به خاطر داشته باشید . . .

- عبارت های مثبت را نزد خود تکرار کنید. عبارت های مثبتی مانند "من خوب خواهم بود" را به خود بگویید.
- 5 تا 10 دقیقه به خود استراحت بدهید.
- فراموش نکنید که فرزند خردسال شما نیز به زمانی برای استراحت نیاز دارد.
- برای اینکه بتوانیم به کودکان خردسال کمک کنیم تا خشم خود را کنترل کنند باید دلیل خشم آنها را درک کنیم.

اگر فرزند خردسال شما خشم من را مشاهده کرده باشد چه خواهد شد؟ دو راه مثبت کنترل خشم کدامند؟

_____ 1.

_____ 2.

کنترل بر خود

کنترل بر خود نوعی توانایی می باشد که به یک فرایند در طول عمر بدل می شود. کنترل بر خود بدین معنی است که فرزند خردسال شما می تواند متوجه محرک هایی مانند گرسنگی یا خواب و نیز احساس استیصال، خشم و ترس شده و آنها را آرام یا کنترل کند. کنترل بر خود زمانی شروع به رشد و توسعه می کند که یک پدر یا مادر دلسوز تجربیات مثبت، تکرارشونده و قابل پیش بینی ایجاد نماید. با رشدی مغز کودک این مهارت رو به توسعه خواهد گذاشت.

یک روال روزانه به فرزند شما کمک خواهد کرد تا احساس ایمنی و امنیت بکند زیرا می داند که باید انتظار چه چیزی را داشته باشد.

"احساسات اولیه نقش مهمی
در ایجاد انگیزش و ارائه
تجربیات الگودار و
تکرارشونده حسی دارند که به
ساماندهی مغز کودک خردسال
کمک می کنند."

دکتر Bruce
Perry

اگر فرزند خردسال شما نتواند خود را کنترل کند،
برقراری روابط دوستانه و یادگیری طریقه کنترل
رفتارها برایش دشوار خواهد شد.

کودکانی که در زمینه کنترل بر خود مشکل دارند بیشتر از خود واکنش نشان می دهند، فاقد پختگی بوده، براحتی
تحت تاثیر قرار می گیرند و تهدید و خشونت براحتی بر آنها اثر می گذارد.

شما الگوی فرزند خردسال خود هستید. کودک خردسال از مشاهده رفتارهای شما و گوش دادن به سخنان شما یاد
می گیرد.

"اگر می خواهید فرزند شما با محبت باشد، باید به فرزند خود محبت کنید. اگر می خواهید فرزند شما بر خود کنترل
داشته باشد و بدخلق نشود، خودتان نباید کنترل اعصاب خود را از دست بدهید."
دکتر Bruce Perry

خلق و خو:

بسیار مهم است که خلق و خوی فرزند خردسال خود را درک کنید.

به اعتقاد Stamm (2007)، خلق و خو به مجموعه ای از ویژگی های فطری و تقریباً پایدار گفته می شود که در مغز فرزند شما نقش بسته اند.

انواع خلق و خو:

- **کودک آسان گیر:** این کودک چرخه های روزمره خوردن، خوابیدن و دفع را از خود نشان می دهد، نسبت به شرایط جدید با رویکرد مثبت واکنش نشان داده و استیصال را با خرده گیری ناچیزی می پذیرد.
- **کودک دشوار:** این کودک چرخه های روزمره خوردن، خوابیدن و دفع نامرتبی دارد. نسبت به شرایط جدید با رویکردهای منفی، مانند گریه های مرتب و با صدای بلند یا کج خلقی در مواقع استیصال واکنش نشان می دهد. سرعت تطابق کودکان دشوار با تغییرات کند است و برای عادت کردن به غذاهای جدید یا افراد جدید به زمان بیشتری نیاز دارند.
- **کودک دیرجوش:** این کودک نسبت به شرایط جدید واکنش های منفی ملایمی دارد اما با تکرار شرایط آنها را بالاخره خواهد پذیرفت. روال های بیولوژیک این کودکان نسبتاً مرتب است. مشکلاتی که با این کودکان پیش می آید بستگی به سایر ویژگی هایی که از خود نشان می دهند، متغیر است.

(Thomas و Chess، 1977)

به خاطر داشته باشید . . .

بعنوان یک پدر یا مادر، شاید مفید باشد که رابطه تان با والدین خود را بررسی کنید.

شاید بتوانید تجربیاتی را از دوران کودکی خود به یاد آورید که مایل نیستید آنها را با فرزند خردسال خود تکرار کنید.

اگر فرزند خردسال من آرام نمی شود چکار باید کرد؟ دو راه آرام کردن فرزند خردسال من کدامند؟

_____ .1

_____ .2

برقراری ارتباط

اگر یک رابطه مثبت میان والدین و کودک برقرار شده باشد، نقش والدین قوی تر و لذت بخش تر خواهد بود.

برای شکل دادن به این رابطه مثبت میان والدین و کودک به ارتباطات خوب نیاز است.

با فرزند خردسال خود از بدو تولد و همگام با بزرگ شدن او مرتب صحبت کنید.

هنگامی که با فرزند خردسال خود صحبت می کنید ارتباط چشمی داشته باشید. توجه کامل خود را به او معطوف کنید.

اگر فرزند خردسال شما می خواهد مطلب مهمی را به شما بگوید از صحبت کردن با تلفن خودداری کنید.

برای فرزند خردسال خود کتاب بخوانید. این کار به بنا نهادن مهارت های زبانی فرزند خردسال شما کمک می کند.

حریم خصوصی فرزند خردسال خود را رعایت کنید. بهترین ارتباط میان شما و فرزند خردسال شما زمانی برقرار می شود که دیگران در اطراف شما نباشند.

فرزند خردسال خود را جلوی دیگران خجالت زده نکرده و یا از او بازخواست نکنید.

به خاطر داشته باشید . . .

- در دوره کودکی، احساسات خشم و اندوه بسیار نزدیک به همدیگر هستند. بسیار مهم است که بدانیم بخشی از احساساتی که بزرگسالان بصورت اندوه و ناراحتی تجربه می کنند در کودکان بصورت خشم بروز می کند.

- کودکان باید انتظاراتی را که از آنها دارید بدانند. آنها از طریق ارتباط یاد می گیرند. تنبیه کردن هرگز بهترین راه برای بیان انتظارات ما از آنها نیست.

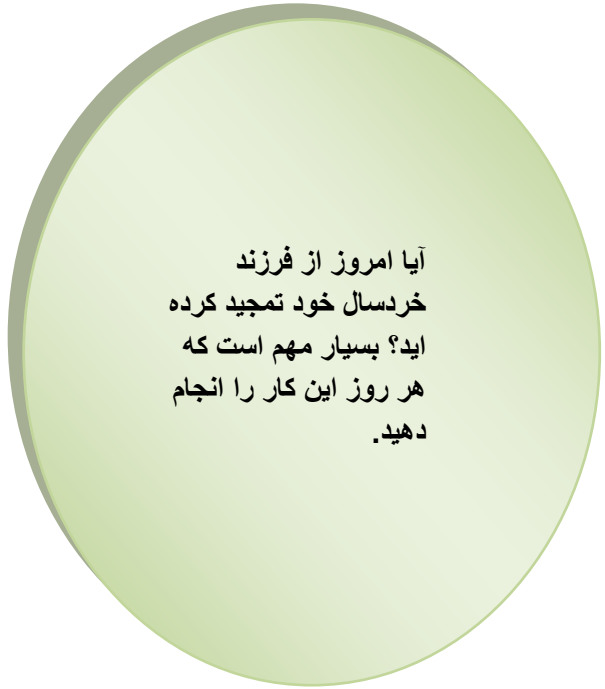
- تنبیه می تواند احساس خشم، تنفر، اضطراب و یا ترس را در فرزند خردسال شما ایجاد کرده و محل توسعه روابط خوب میان شما گردد.

از فرزند خود تمجید کنید:

- تلاش های فرزند خردسال خود برای برقراری ارتباط را مورد تمجید قرار دهید.
- تمجید کردن به فرزند خردسال شما نشان می دهد که رفتارش درست بوده است. این کار عزت نفس را تقویت کرده و باعث توسعه روابط نزدیک تر شما و فرزند خردسال شما خواهد شد.
- تغییر دادن رفتارها زمان می برد. رفتارهای کودکان بعد از یک روز تغییر نمی کند. والدین باید بدانند که زمان لازم برای تغییر رفتار کودکان به سن و مرحله رشد آنها بستگی دارد.
- کودکان ممکن است برای تمرین کردن، راهنمایی گرفتن از پدر و مادر خود، پاداش و احساس ایمنی و امنیت به زمان نیاز داشته باشند.

آیا امروز از فرزند خردسال خود تمجید کرده اید؟ بسیار مهم است که هر روز این کار را انجام دهید.

شیوه های تشویق فرزند خود:

- "باید به خودت افتخار کنی. . ."
- "خیلی تلاش کردی. . ."
- "واقعاً که حلال مشکلات هستی برای. . ."

The Center on the Social and Emotional Foundations for Learning

اگر صحبت کردن با فرزندم برای من راحت نیست چکار باید بکنم؟ دو موضوعی که می توانم با راحتی بیشتر درباره آنها با فرزند خردسال خود صحبت کنم کدامند؟

_____ .1

_____ .2

تعیین مرزها

چرا تعیین کردن مرز تا این حد مهم است؟ مرزها یا محدودیت ها به فرزند خردسال شما کمک می کنند تا محبت و توجه شما را درک کند، بخصوص در مواردی که دلایل خود برای تعیین قواعد را توضیح می دهید. حتی اگر مرزها لذت بخش نباشند، کودکان خردسال احساس امنیت بیشتری خواهند کرد.

اگر قواعد و انتظارات واضح و روشن باشند، کودکان خردسال بهتر می آموزند.

برای ایجاد محدودیت ها و مرزهای سالم نیاز به هماهنگی و پیوستگی است.

اگر خودتان قواعد را رعایت نکنید، فرزند خردسال شما احتمالاً نتیجه می گیرد که قواعد مهم نیستند و می توان بدون ترس از عواقب، آنها را نادیده گرفت.

برای برقراری نظم به چه چیزهایی نیاز است؟

- کارهای منظم و برنامه دار
 - مرزهای معقول
 - هماهنگی و پیوستگی
 - مشارکت دادن کودک
- (Stamm, 2007)

به فرزند خردسال خود یاد بدهید که اشتباهات فرصت های بسیار خوبی برای فراگیری هستند. بعد از اینکه مرتکب اشتباهی شدید، با استفاده از سه R جبران یک الگو بسازید:

1. اشتباه خود را قبول کنید (Recognize).

2. آشتی کنید و آماده باشید که بگویید "متاسفم، از شیوه ای که برای انجام این کار انتخاب کردم راضی نیستم" (Reconcile).

3. تصمیم بگیرید بجای پرداختن به تقصیر و مقصر، به دنبال راه حل باشید (Resolve).
(#3 فقط زمانی موثر است که ابتدا #1 و #2 را انجام داده باشید).

(Nelson، 2006)

به خاطر داشته باشید . . .

اگر انتظار دارید فرزند خردسال شما انجام کاری را متوقف سازد باید از قبل به او هشدار بدهید.

بعضی از کودکان با تغییرات ناگهانی مشکل دارند.

موضع خود را رها نکنید. این امر به اندازه خود تعیین مرزها اهمیت دارد.

اگر محدودیت ها و مرزها پیوسته باشند، فرزند خردسال شما می فهمد که شما واقعاً به گفته های خود عمل می کنید.

مرزها باید متناسب با سن باشند.

با رشد فرزند خردسال شما مرزها تغییر خواهند کرد.

مرزها و محدودیت های سالم تا چه موقع برای کودک فرزند خردسال شما مفید هستند؟ دو کاری که می توانید برای ایجاد مرزهای سالم برای فرزند خردسال خود انجام دهید کدامند؟

1. _____

2. _____

تبریک می گوئیم!

شما راهنمایی را در دست دارید که با استفاده از آن می توانید بهترین والدینی باشید که می توانید باشید. با رشد فرزند خردسال شما، برنامه شما نیز باید پا به پای او رشد کند. فراموش نکنید که هرگاه پرسشی داشتید می توانید به این کتاب راهنما مراجعه کنید. از سفر خود لذت ببرید!

Arevalo, L., & Grebel, K. OC Safe from the Start, (2006). *Talking to parents about violence: facilitator guide*. Costa Mesa, CA: Orange County Department of Education.

Center on the Social and Emotional Foundations for Early Learning. *Some starters for giving positive feedback and encouragement for effort, thinking, and problem solving*. Retrieved March 20, 2011, from Vanderbilt University, Center on the Social and Emotional Foundations for Early Learning Web site: <http://vanderbilt.edu/csefel>.

Lally, R.J., Torres, Y.L., & Phelps, P.C. (2003). *Caring for infants and toddlers in groups: developmentally appropriate practice*. Washington, DC: ZERO TO THREE.

Malmberg, R. (Executive Director/Producer), & Oyler, M. (Producer). (2008). *First impressions: exposure to violence and a child's developing brain*. [DVD]. Sacramento, CA: California Attorney General's Office.

Nelson, J. (n.d.). *Positive discipline guidelines*. In *PositiveDiscipline.com*. Retrieved June 2010, from <http://www.empoweringpeople.com/files/guidelines.pdf>.

Perry, B.D. (2001). *Bonding and attachment in maltreated children: consequences of emotional neglect in childhood*. Houston, TX: ChildTrauma Academy. Retrieved March 20, 2011, from <http://centerforchildwelfare.fmhi.usf.edu/kb/ChronicNeglect/ConseqOfChNeglect.pdf>.

Perry, B.D. (2002). Training series 2: six core strengths for healthy child development. Houston, TX: ChildTrauma Academy. Retrieved August 2010, from http://www.lfcc.on.ca/Perry_Six_Core_Strengths.pdf.

Perry, B.D. (2004). *Brain growth vs. body growth*. Houston, TX: ChildTrauma Academy.

Paltin, D., Child Development Institute. (n.d.). *Your baby's brain health, development and environment*. In *ChildDevelopmentInfo.org*. Retrieved August 2010, from <http://www.childdevelopmentinfo.com/parenting/your-babys-brain-health-development-and-environmen.shtml>.

Stamm, J. (2007). *Bright from the start: the simple, science-backed way to nurture your child's developing mind from birth to age 3*. New York: Gotham Books.

Thomas, A., & Chess, S. (1977). *Temperament and development*. New York: Brunner/Mazel Publisher.

U.S. Department of Health and Human Services. (n.d.). Help your child feel comfortable in social situations. In Education .com. Retrieved March 20, 2011, from http://www.education.com/reference/article/Ref_Help_Your_Child_Feel/.

وب سایت های پیشنهادی برای یادگیری بیشتر:

: Center on the Developing Child at Harvard University
[/http://www.developingchild.harvard.edu](http://www.developingchild.harvard.edu)

:Jane Nelson, Ed.D
<http://www.positivediscipline.com>

:Linda Chamberlain, Ph.D., MPH
<http://www.drlindachamberlain.com>

: Laboratories of Cognitive Neuroscience at Children's Hospital Boston
<http://www.childrenshospital.org/research/brainworks>

: National Scientific Council on the Developing Child
<http://www.developingchild.net/pubs/wp.html>

:Safe Start Center
<http://www.safestartcenter.org>

: The Center on the Social Emotional Foundations for Early Learning
[/http://csefel.vanderbilt.edu](http://csefel.vanderbilt.edu)

: The ChildTrauma Academy
<http://www.Childtrauma.org>

:Zero-to-Three
<http://www.zerotothree.org>

For additional information, please contact:

Jannell Jones, Program Specialist

School-based Violence Prevention Education Services

Prevention and Early Intervention

Orange County Department of Education

714-327-8195

<http://www.ocde.us/pei><http://www.ocde.us/ocsfts>

School-based
Violence Prevention
Education Services

